

بررسی اثرات مربوط به لحاظ شدن قیر و وکیوم باتوم در پیش‌نویس لیست موضوع ماده (۱۴۱) قانون مالیات‌های مستقیم

نوع گزارش: تحلیلی، کوتاه

شماره گزارش: ۱۴۰۴/۶۱۹۵۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۲۸

تهیه‌کنندگان: امید ناصح و احسان داس‌دار

ناظر: سید حامد حسینی، فریدون اسعدی، هادی ابراهیمی

مقدمه

قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی یکی از مهمترین ابزارهای حقوقی در نظام اقتصادی و حکمرانی کشور به شمار می‌رود و بدنبال تحقق اهدافی نظیر تأمین هزینه‌های عمومی دولت، تحقق عدالت اجتماعی، تنظیم و هدایت اقتصاد، تقویت مسئولیت‌پذیری شهروندی، شفافیت اقتصادی و مقابله با فساد است.

ماده (۱۴۱) قانون مزبور یکی از مهمترین مواد این قانون به شمار می‌رود که با توجه به نگاه کلان کشور به توسعه صادرات، ماده مزبور از جمله سازوکار مناسب و مهم حمایتی در حوزه صادرات، علی‌الخصوص برای حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی وضع شده‌است. این ماده بدنبال این است تا درآمد حاصل از صادرات کالاها و خدمات (بویژه صادرات غیرنفتی و محصولات بخش کشاورزی) از مالیات معاف گردد و یا با نرخ صفر مالیاتی محاسبه شوند تا از این طریق بتوان به افزایش رقابت‌پذیری کالاها و محصولات ایرانی کمک شایانی نمود.

اظهار نظر در مورد پیش‌نویس جدول ماده (۱۴۱)

باتوجه به توضیح کوتاه فوق در بازنگری، تدوین و تنظیم لیست ماده (۱۴۱) باید به گونه‌ای اقدام کرد تا هدف اصلی ماده مزبور دچار خدشه نشود. پیش‌نویس فهرست پیشنهادی مواد خام و کالاهای واسطه‌ای نیمه‌خام موضوع ماده (۱۴۱) قانون مالیات‌های مستقیم، از منظر سیاست‌گذاری صنعتی، مالیاتی و ارزی، آثار گسترده‌ای بر زنجیره تولید و صادرات فرآورده‌های نفتی کشور به همراه دارد. درج کد تعرفه (۲۷۱۳)، شامل قیرنفت (۲۷۱۳۲۰۰۰)، در زمره مواد خام، در کنار تغییر جایگاه وکیوم‌باتوم، می‌تواند پیامدهایی فراتر از یک تصمیم فنی یا طبقه‌بندی گمرکی ایجاد کند. این گزارش با هدف تبیین آثار اقتصادی، ارزی، مالیاتی و صنعتی این تصمیم، به بررسی پیامدهای آن بر صنعت قیر، پالایشگاه‌ها، صادرات غیرنفتی و اشتغال بخش خصوصی می‌پردازد. لذا با این توضیح، اثرات مربوط به این پیش‌نویس از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفته است و در پایان پیشنهاد لازم ارائه شده است.

۱- اهمیت راهبردی صنعت قیر در ارزی کشور

صنعت قیر کشور سالیانه بیش از ۶ میلیون تن صادرات با ارزشی بالغ بر ۲ میلیارد دلار را محقق می‌سازد. این رقم صرفاً یک شاخص تجاری نیست، بلکه بیانگر یکی از پایدارترین و در دسترس‌ترین منابع ارزی غیرنفتی کشور در شرایط محدودیت‌های ارزی و تحریمی

است. بازار جهانی قیر بازاری کاملاً رقابتی و قیمت‌محور است و حاشیه سود آن محدود می‌باشد. هرگونه افزایش ساختاری در بهای تمام‌شده، آن هم در دامنه ۱۰ درصد، به سرعت منجر به از دست رفتن سهم بازار خواهد شد.

۲- آثار مالیاتی و قفل شدن سرمایه در گردش زنجیره تولید

قرار گرفتن قیر در فهرست مواد نیمه خام و محدود شدن استرداد مالیات بر ارزش افزوده صادراتی، عملاً موجب قفل شدن ۱۰ درصد از سرمایه در گردش در زنجیره تولید می‌شود. این هزینه قابلیت انتقال به خریدار خارجی را ندارد و صادرکننده برای جبران آن ناچار به کاهش قیمت خرید و کیوم باتوم خواهد شد. به بیان روشن‌تر، فشار مالیاتی از حلقه صادرات به حلقه پالایشگاه منتقل می‌شود. این انتقال فشار، توان نقدینگی پالایشگاه‌ها را کاهش داده و مدیریت سرمایه در گردش آنان را در تولید و عرضه سایر فرآورده‌های استراتژیک از جمله بنزین، گازوییل و نفت کوره با دشواری مواجه می‌سازد.

۳- برهم خوردن توازن اقتصادی پالایشگاه‌ها

وکیوم باتوم محصول انتهایی برج خلأ پالایشگاه است و فروش آن بخشی از توازن اقتصادی کل مجموعه پالایشی را تشکیل می‌دهد. اختلال در فروش VB یا کاهش تقاضای آن، منجر به افزایش موجودی برش‌های سنگین و ایجاد فشار عملیاتی در پالایشگاه خواهد شد. این موضوع می‌تواند برنامه‌ریزی تولید و مدیریت سبد فرآورده‌های پالایشی را با چالش مواجه ساخته و به طور غیرمستقیم بر تولید و عرضه فرآورده‌های مهمی همچون بنزین، گازوییل و نفت کوره اثر بگذارد. تضعیف فروش برش‌های سنگین، تعادل اقتصادی کل سبد پالایشگاهی را مختل می‌کند.

۴- معکوس‌سازی زنجیره ارزش و تشویق خام‌فروشی

قرار گرفتن قیر در فهرست مواد خام، در کنار حذف یا تسهیل صادرات و کیوم باتوم، پیام معکوسی به زنجیره ارزش صنعت پالایش و فرآوری ارسال می‌کند. وکیوم باتوم ماهیتاً یک ماده نیمه‌خام پالایشی است، در حالی که قیر محصولی فرآوری‌شده با ارزش افزوده صنعتی محسوب می‌شود. چنانچه صادرات VB مشمول نرخ صفر کامل و استرداد مالیات بر ارزش افزوده باشد اما صادرات قیر با محدودیت مالیاتی مواجه شود، انگیزه اقتصادی به سمت صادرات مستقیم ماده نیمه‌خام سوق پیدا خواهد کرد. این امر عملاً تشویق خام‌فروشی، کاهش فعالیت صنایع پایین‌دستی و تضعیف ارزش افزوده داخلی را به همراه دارد و با سیاست‌های کلان جلوگیری از خام‌فروشی در تعارض آشکار است.

۵- آثار مستقیم بر بخش خصوصی و اشتغال مناطق کمتر برخوردار

صنعت قیر متشکل از صدها واحد خصوصی کوچک و متوسط است که عمدتاً در شهرستان‌های کمتر برخوردار فعالیت می‌کنند. این واحدها با سرمایه‌گذاری مستقیم بخش خصوصی ایجاد شده و اشتغال گسترده‌ای را به صورت مستقیم و غیرمستقیم فراهم آورده‌اند. کاهش صادرات قیر، مستقیماً منجر به کاهش ظرفیت تولید، تعدیل نیروی انسانی و تعطیلی

تدریجی این واحدها خواهد شد. تبعات این تصمیم صرفاً محدود به یک صنعت نیست، بلکه آثار اجتماعی آن در مناطق کم‌برخوردار نیز بروز خواهد یافت.

۶- ریسک افزایش تعهدات ارزی و بی‌ثباتی بازار صادراتی

کاهش حاشیه سود صادراتی، توان ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان نزد بانک مرکزی را کاهش می‌دهد. تجربه سنوات گذشته نشان داده است که هرگاه سیاست‌های داخلی موجب افزایش هزینه صادرات شده، نتیجه آن کاهش صادرات رسمی، افزایش ریسک نکول تعهدات ارزی و بی‌ثباتی در بازار صادراتی بوده است. بازارهای منطقه‌ای قیر به شدت رقابتی هستند و در صورت کاهش عرضه ایران، این بازارها به سرعت رقبا جایگزین خواهند شد و بازگشت به این بازارها فرآیندی زمان‌بر و پرهزینه خواهد بود.

۷- جمع‌بندی و پیشنهاد

ماده (۱۴۱) قانون مالیات‌های مستقیم از سه منظر قابل تحلیل است:

- از منظر اقتصادی به عنوان ابزار تشویق صادرات و ارزآوری؛
- از نظر فنی به نظارت دقیق برای جلوگیری از سوء استفاده نیاز دارد؛
- از جنبه حقوقی یک معافیت هدفمند در راستای سیاست‌های کلان کشور به شمار می‌رود.

تصمیم در خصوص طبقه‌بندی قیر در فهرست مواد خام، صرفاً یک اقدام فنی نیست؛ این تصمیم مستقیماً بر ارزآوری سالانه بیش از دو میلیارد دلار کشور، بر تعادل مالی پالایشگاه‌ها، بر تولید فرآورده‌های استراتژیک نظیر بنزین، گازوییل و نفت کوره، بر سیاست جلوگیری از خام‌فروشی، بر ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان و مهم‌تر از همه بر اشتغال گسترده بخش خصوصی اثرگذار خواهد بود. اتخاذ چنین تصمیمی بدون انجام ارزیابی جامع اثرات اقتصادی (Regulatory Impact Assessment)، می‌تواند منجر به کاهش صادرات، از دست رفتن سهم بازارهای منطقه‌ای، تضعیف صنایع پایین‌دست و انتقال فشار مالی به پالایشگاه‌ها گردد. لذا پیشنهاد می‌شود از درج قیرنفت در زمره مواد خام و نامه‌خام اجتناب شود و به جای آن و کیوم‌باتوم که ماده اولیه تولید قیر است در این لیست لحاظ شود تا از بروز آثار منفی اقتصادی، ارزی و صنعتی جلوگیری بعمل آید.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job-makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>